STATUTUL JURIDIC AL REFUGIATULUI ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL

Victor MOŞNEAG

CZU: 341.43 victormosneaga9@gmail.com

The important academic issue addressed in the thesis concerns the effectiveness of the international legal framework on refugee protection in international law. This involves analysing doctrinal reflections on refugees; assessing the existing legal system, including the 1951 Geneva Convention and the 1967 Protocol, in the context of the increasing number of refugees worldwide; identifying ambiguities and gaps in the legal framework, as well as difficulties in interpreting and applying international legal instruments on refugee protection.

Importanța și actualitatea studierii statutului juridic al refugiatului în dreptul internațional sunt extrem de relevante în contextul global actual. Crizele umanitare, conflictele armate și persecuțiile au determinat un număr impresionant de persoane să caute refugiu și protecție în alte țări, creând o migrație forțată fără precedent. Această realitate ne obligă să ne concentrăm asupra problemelor cu care se confruntă aceste persoane vulnerabile și să căutăm soluții adecvate și umane pentru a le asigura drepturile și protecția pe care o merită.

Studiul statutului juridic al refugiatului se încadrează în contextul mai larg al drepturilor omului și al dreptului umanitar internațional, subliniind importanța respectării principiilor fundamentale ale umanității și justiției. Dreptul internațional privind refugiații reprezintă un pilon esențial în protejarea acestor persoane vulnerabile, asigurându-le dreptul la viață, libertate, siguranță și dreptul de a solicita azil.

Unul dintre principalele aspecte pe care studiile doctrinare le subliniază este legătura strânsă dintre protecția refugiaților și principiul umanității. Această perspectivă pune în centrul atenției nevoia acordării asistenței și protecției celor aflați în situații de vulnerabilitate și persecuție, subliniind importanța tratării refugiaților cu demnitate și respect pentru demnitatea lor umană.

Studiile doctrinare examinează, de asemenea, cadrul legal internațional care guvernează protecția refugiaților. Tratatul-cheie în acest domeniu este Convenția de la Geneva din 1951 și Protocolul din 1967, care oferă definiția juridică a refugiaților și stabilesc drepturile și obligațiile statelor în privința acestora.

Convenția descrie refugiatul ca persoana care, în urma unor evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 și a unor temeri justificate de a fi persecutată pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau din cauza opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nicio cetățenie și gă-

sindu-se în afara ţării în care avea reşedinţa obişnuită ca urmare a unor astfel de evenimente nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu doreşte să se reîntoarcă [1, p.1].

Se observă deci că, conform Convenţie, o persoană care poate fi îndreptăţită la acordarea statutului de refugiat trebuie să îndeplinească anumite criterii şi că regulile privind protecţia refugiaţilor sunt valabile şi pentru refugiaţii „sur place”, adică pentru acei refugiaţi care suferă persecuţii în timp ce se află într-o altă ţară decât ţara lor de origine.

O primă cerinţă pentru încadrarea în definiţia articolului 1A al Convenţiei ONU. din 1951 o reprezintă dovada existenţei temerii justificate faţă de persecuţie [2, p.55].

Teama este o reacţie emoţională puternică la pericol, indiferent dacă pericolul este real sau doar perceput. Totuşi, pentru ca temerea să fie considerată „bine întemeiată”, trebuie să existe un fundament obiectiv, adică o bază reală pentru temerea respectivă, şi nu doar o percepţie subiectivă sau o frică iraţională [3, p.20]

Astfel, examinarea condiţiilor obiective din statul de plecare trebuie să demonstreze că la întoarcere solicitantul ar putea fi supus persecuţiei. Numai în acest fel temerea sa faţă de acest pericol ar fi justificată [4, par.42].

În acest sens, principiul nereturnării, codificat în Articolul 33(1) al Convenţiei, se situează în centrul exercitării dreptului la azil, reprezentând piatra de temelie a protecţiei internaţionale a refugiaţilor. Principiul se aplică oricărei acţiuni care are ca rezultat îndepărtarea de pe teritoriu, deportarea, returnarea, extrădarea, respingerea la frontieră sau refuzarea admiterii etc. şi, în consecinţă, expunerea refugiaţilor la un risc [5, p.23].

Principiul *non-refoulement* reprezintă un concept prin care se interzice statelor să reîntoarcă un refugiat sau solicitant de azil în teritoriile în care există riscul că viaţa sau libertatea acestuia să fie ameninţată pe motiv de rasă, religie, naţionalitate, apartenenţă la un grup social sau opinie politică [6, p.3].

Persecuţia, ca realitate socială generatoare de refugiu, trebuie analizată din perspectiva delimitării faţă de alte posibile cauze ale părăsirii ţării de origine. Orice alte motive de plecare, cum ar fi foametea, dezastrele naturale etc., nu sunt doar prin ele însele relevante şi nu conduc la acordarea statutului de refugiat [2, p.56].

În sensul DCPI, pentru a fi considerat drept persecuţie, un act trebuie să fie suficient de grav prin natura sau prin caracterul său repetat pentru a constitui o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, o acumulare de diverse măsuri, inclusiv de încălcări ale drepturilor omului, care să fie suficient de gravă pentru a afecta un individ în mod similar [3, p.18].

Mai mult, chiar dacă Convenţia nu tratează în mod direct această problemă, pentru a fi recunoscut ca refugiat persecuţia trebuie să implice discriminarea solicitantului, având la bază unul dintre cele cinci motive menţionate în articolul 1.A: rasă, religie, naţionalitate, apartenenţă la un anumit grup social sau opinii politice.

Convenţia din 1951 a fost completată de Protocolul din 1967 privind statutul refugiaţilor, întrucât aceasta nu se aplica decât persoanelor care au devenit refugiaţi ca urmare a evenimentelor intervenite înainte de 1 ianuarie 1951, iar de la adop-

tarea ei au apărut noi categorii de refugiați care nu pot beneficia de prevederile Convenției [7, p.5].

În acest sens, scopul principal al Protocolului a fost de a extinde prevederile Convenției din 1951 privind statutul refugiaților și de a elimina limitările geografice stabilite în Convenție, astfel încât toți refugiații să beneficieze de aceleași drepturi și protecție [8, p.1].

În esență, acest lucru înseamnă că persoanele care au devenit refugiate înainte de 1951, dar care îndeplinesc criteriile pentru a fi considerate refugiate conform definiției din Convenția din 1951, vor fi protejate de acest Protocol în același mod ca și celelalte persoane refugiate.

Legătura între conținutul Convenției privind statutul refugiaților din 1951 și punerea sa în practică este reprezentată de o agenție internațională, Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați, însărcinată cu supravegherea aplicării dispozițiilor în materie [7, p.7].

Scopul principal al rolului de supraveghere al ICNUR este în primul și cel mai important rând să promoveze și să asigure conformitatea cu instrumentele legale relevante. Acesta trebuie privit drept un mijloc de a avansa în atingerea obiectului și scopului întregii Convenții din 1951 și ale altor instrumente pentru protecția refugiaților, și anume – protecția internațională a refugiaților și asigurarea celei mai ample exercitări posibile a drepturilor fundamentale și libertăților de către refugiați [5, p.29].

În același timp, mandatul ICNUR nu este doar pentru refugiați. Comitetul Executiv al Programului Înaltului Comisar și Adunarea Generală a ONU au autorizat intervenția acestuia pentru alte grupuri [9, p.6].

Statutul Înaltului Comisariat ONU pentru refugiați conține definiția acelor persoane a căror asistență și protecție intră în atribuțiile sale. Este de remarcat că această definiție este foarte apropiată, dacă nu chiar identică cu cea cuprinsă în Convenția ONU din 1951 [2, p 90].

Astfel, o persoană care îndeplinește criteriile pentru a fi considerată drept refugiat conform Statutului Înaltului Comisariat pentru Refugiați poate beneficia de protecția oferită de acest organism, indiferent dacă se află într-un stat care este parte a Convenției din 1951 sau a Protocolului din 1967 referitor la statutul refugiaților. Astfel de persoane se numesc „refugiați sub mandat”. Aceste persoane pot fi acceptate și în țări care nu sunt părți la aceste instrumente de drept internațional sau care depășesc limitele geografice impuse de Convenție.

Referințe:

1. Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1991, nr.148.
2. VERGATTI, C.N. *Statutul juridic al refugiaților.* București: I.R.D.O, 2009, ISBN 978-973-9316-82-8
3. Ghid practic ale EASO: Condițiile de obținere a statutului de protecție internațională. În: *Seria de ghiduri practice ale EASO,* 2018. ISBN 978-92-9476-160-6

4. Manualul privind procedurile și criteriile de determinare a statutului de refugiat în temeiul Convenției din 1951 și al Protocolului din 1967 privind statutul refugiaților, [Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugee]. Ediția a doua. Geneva, 2003.
5. Declarația UNHCR privind dreptul la azil, responsabilitatea de supraveghere a UNHCR și obligația statelor de a coopera cu UNHCR în îndeplinirea obligației de supraveghere a acesteia, 2012. *Emisă în contextul unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresate Curții de Justiție a Uniunii Europene de Tribunalul Administrativ din Sofia la data de 18 octombrie 2011 - Zuheyr Freyeh Halaf împotriva Agenției de Stat pentru Refugiați din Bulgaria (C-528/11)*
6. Sir LAUTERPACHT, E., BETHLEHEM, D. *Domeniul de aplicare și conținutul principiului nerefuzării* [The scope and content of the principle of non-refoulment]. Cambridge University Press, 2003.
7. CHIRTOACĂ, N., SPÂNU, V. Evoluția și relevanța actuală a Convenției din 1951 privind statutul refugiaților. În: *Revista Drept internațional și relații internaționale,* 2010, nr.3.
8. Preambul la Protocolul privind statuutl refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967.
9. TIZU, S. Reglementări juridice internaționale privind statutul juridic al refugiaților. În: *Materiale ale Conferinței științifice internaționale*. Ediția a V-a, 2019.

Recomandat
***Valentin ROȘCA**, dr., lector univ.*